

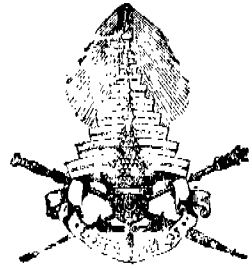
บัญชีกฎหมาย กฎหมายแพ่งและพาณิชย์

เล่ม ๑๒๕

สารบัญ

ประกาศ พระราชปรารภ ทวยเกาะลีซัง ซึ่งบรรจ ในการ ก่อ พระฤกษ์ รากพระที่นั่ง มณฑล รัตนโรจน์	หน้า ๑๖๙
พระราชทาน เครื่องราชอิสริยาภรณ์	หน้า ๑๗๑
พระราชทาน พระบรมราชานุญาต อิสริยาภรณ์ ต่าง ประเทศ	หน้า ๑๗๘
พระราชทาน สัญญาบัตร	หน้า ๑๗๘
ข้าราชการ เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท การ ทำบุญที่โรงเรียนเด็ก	หน้า ๑๗๙
ข่าวตาย	หน้า ๑๗๙
ข่าวพระราชทานเพลิง	หน้า ๑๘๐
ประกาศ ขอพระสมัญญานาม	หน้า ๑๘๐
แจ้งความ โองการเสวยภา	หน้า ๑๘๐

ตามพจนานุกรมศัพท์พระสมณะสาข หน้า ๑๘๒
กำหนดการฉลองพระสมณพรหม หน้า ๑๘๔

ประกาศ

พระราชปรารภด้วย เกาะลีซัง
ซึ่ง บรรจในการ ก่อ พระฤกษ์
รากพระที่นั่ง มณฑล รัตนโรจน์

คุณมัสก พระพุทธศาสนกาล เป็น
อภิศาก ล่วงแล้ว ๒๔๓๕ พรรษา ฤกษ์ศักราช

พิมพ์ที่โรงพิมพ์...

๑๖๕๕ บัณฑิตโรจจักรวาศก รัตนโกสินทร์ศก ๑๑๑
 พระบาท สมเด็จพระ ประมินทร มหาจุฬาลงกรณ
 ยศนรินทร์ เทพยมหามกุฏ บรมราช บรมราช บรมราช
 วรุตมพงษ์ บริพัตร วรชิตยราช นิกโรคม จาก
 รัตนนครบรมมหาจักร พรวรราช สังฆาต อุกโต
 สุชาติสังสัทธ เศวราทณิ จักรกรี บรมนารถ มหา
 มกุฏราชรามวรังกูร สุจริตมูลสุชาติ อรรค
 อุกฤษฐ ไพลยชัย บรมพาศุภย์ ภายคณินหาร
 สุภาธิการ วังสุฤษดิ์ ธิัญญลักษณ วิจิตร โส
 ภาคย สรรพวงค์ มหาชนโตตมางค ประเขต บาท
 บงกชชกล ประสิทธิ สรรพคุณผล อภิม บรม
 สุขุมล ทิพยเทพาวตาร ไพศาล เกียรติคุณ
 อุดลย พิเศษ สรรพเทพเวศรานุรักษ์ วิสิษฐศักดิ์
 สมญา พิณิตประชานารถ เปรมกรมผล ขัตติย
 ราชประยูร มูล มุขมาตยาภิรมย์ อุดม เศวรา
 ภิบาล บริษัธอนุสร สยามาทินทร วรุตเมก
 ราชคิลก มหาปริวาร นายก อนุพิณิตมหันต วร
 ุทธิเศษ สรรพวิเศษ ศิริวัชร มหาชนนิกร
 สโมสรมมติ ประสิทธิ วรยศ มโหคม บรมราช
 สมบัติ นพปถเสวตรฉัตรวิจิตร ศิริวัตรโน
 ปรักฤษณ มหาบรมราช ภิเศกาภิสิต สรรพ
 ทศทิศ วิชิตไชย สกลมโหศรวร มหาสวามีเทร
 มเศวร มหินทร มหารามานุเชวโรตม บรม
 นารถ ชาติอาชาวไศรบ พุทธาภิไทรยรัตนสรณา
 รักษ์ อุดลยศักดิ์ อรรคเนเรศ ราชขัติ เมตตา
 กรณา สัตต หฤทัย อโนปมัย อนุการ สกล
 ไพศาล มหาวิญญูราชยศนรินทร์ ประมินทร ธรรมิก
 มหาราชาธิราช บรมนารถ บริพัตร พระจุ
 จอมเกล้าเจ้า อยู่หัว ได้เสด็จ เสด็จ ดล้วย
 ราช สมบัติ บรม ราชภา ภิเศก สืบ บรมราช
 สันตติ วงษ์เป็น ลำดับ พระเจ้า แผ่นดิน สยามที่ ๕

ใน พระบรมราช จักรกรี วงษ์ ซึ่งได้ประคัมฐาน
 แลดำรง กรุงเทพมหานคร อมรรัตนโกสินทร์
 มหินทรายุทธยา มหาคิลกภพ นพรัตน
 ราชธานีบรมมย์ อุดม ราชนิเวศน์มหาสถาน
 เปนมหานคร ราชธานีใหญ่ ในแผ่นดินสยาม
 ทั้งฝ่ายเหนือฝ่ายใต้ แลดินแดนทั้งหลายที่
 ได้ได้เคียง คือลาวเฉียง ลาวกาว มลาย
 ูกระเรียง แลอื่น ๆ ทรงพระราชดำริห์ว่า
 คำบล เกาะสีชังนี้ เป็นที่เกาะ ตั้ง อยู่ใกล้
 ปากน้ำเจ้าพระยา นับว่าเป็นสถานที่มีเขาตั้ง
 อยู่ใกล้ กรุงเทพมหานคร ยิ่งกว่าคำบลอื่น ๆ
 แต่ก่อน มาไม่มีเรือกลไฟ ที่จะเดินไปมาได้เร็ว
 แลสะดวกไม่ต้อง กลัวอันตราย จึงมีใ้เป็นที่
 เสด็จ พระราช ดำเนิน มาแต่กาลก่อน ต่อเมื่อ
 แผ่นดิน พระบาท สมเด็จพระ จอมเกล้าเจ้า อยู่หัว
 มีเรือ กลไฟ สยาม อรสม ผลชน เปนลำเรือ จึง
 ใ้เสด็จ พระราช ดำเนิน ประพาศ ถึง คำบล เกาะ
 สีชังนี้ เป็นครั้งแรก ที่สมเด็จพระ เจ้า แผ่นดิน
 ใ้เสด็จ พระราช ดำเนิน เกาะสีชัง ในเวลานั้น
 ก็ยังมีคน มาอยู่ ที่แหลม ซึ่ง ตั้ง พระราชฐาน นี้
 ไม่สู้มาก ครั้น ภายหลัง ยาย เสม เปน ผู้ใหญ่ ใ้ว่า
 กลัวชาวเกาะ เป็นที่ขบถ อยู่ ยาย เสม เปน
 ผู้มีอายุมาก แลญาติพี่น้อง ก็มีคนชรา ใ้มา
 เฝ้าพร้อมกัน โดยมาก พระบาท สมเด็จพระ จอม
 เกเกล้าเจ้า อยู่หัว ได้ มี พระราชดำรัส สรรเสริญ
 เกาะสีชังนี้ ว่าเป็นที่อากาศดี ผู้ซึ่ง อยู่ในเกาะนี้
 จึงได้มี อายุยืน เพราะมิใคร่ มี โรคโดยเข็ญเข็ญ
 จึงใ้เสด็จ พระราช ดำเนิน มาประพาศ ที่เกาะนี้
 เนิือง ๆ ยาย เสม ก็ได้รับเสด็จ พระราช ดำเนิน
 เฝ้าแทนทุก ครั้ง จึง พระ ราชทาน สัญญาบัตร ตั้ง
 ใ้เป็นท้าว ศิริ รักษา ใ้บังคับบัญชาลูก บ้าน
 ทั้งปวง บันดา ซึ่ง อยู่ใน เกาะนี้

ภายหลังได้ ทรง ปฏิสังขรณ์ พระ อาราม ซึ่ง
 ชาวบ้าน สร้าง ขึ้น ไว้ เช่นแต่ โรง จาก รุ่ง รัง ให้
 มี พระ อุโบสถ กว้าง ๓ วา ยาว ๔ วา ๒ คอก เคี้ยว
 สูง ๓ วา บน เขา ปลาย แดง แดง ที่ หาค ทวาย ต่อ
 เชิง เขา ลง มา มี ศาลา การ เปรียบ ดู หลัง หิ้ง
 กุฎี ฝา กระดาษ ๗ หลัง มี พระ สันถัมภ์ จำ พรรษา
 อยู่ อย่าง มาก มี หิ้ง เพียง ๑๑ รูป ปกติ อยู่
 ใน ๕ รูป ๒ รูป แต่ บาง บ้าง พระ สันถัมภ์ แต่ รูป เคี้ยว
 จนถึง ไม่มี เลย ทั้ง นิมนต์ พระ วัด บาง พระ

มา อยู่ เป็น ราช ทวาร กัมม วิถีนี้ หา ได้ พระ ราช
 ทาน ซื่อ ไม่ แดง การ ที่ พระ บาท สมเด็จ พระ จอม
 เกด เจ้า อยู่ หัว เสด็จ พระ ราช คำ นิธิ มา
 ประ พาศ แต่ ก่อน นั้น ไม่ ได้ ปลอก สร้าง พลับ พลา
 เปน ที่ ประ ทับ แรม แห่ง ไก เสด็จ ประ ทับ อยู่ ใน เรือ
 พระ ที่ นั้ง กลไฟ เสด็จ ขึ้น ประ พาศ ที่ วัด แดง
 ริง ๕ บ้าง ที่ ไบ บน ซึ่ง มี คน มา ตั้ง ทำ ไร่ น้อย หน่า
 ไร่ ทับ ทิม ขึ้น ใน ภายหลัง ย่าง เมื่อ เสด็จ พระ
 ราช คำ นิธิ ประ พาศ เช่น นั้น ก็ เสด็จ ขึ้น ที่ ไร่ ไบ
 บน ซึ่ง เคี้ยว นั้น มี ชื่อ ว่า ทำ ภาณ ริง ๕ ที่ ไบ
 บน นั้น คือ อธิ ฎาง ควัน ได้ เสด็จ พระ ราช คำ นิธิ
 อยู่ ใน ราว เพียง เสด็จ อยู่ ใน คอง พลับ พลา ทุก ครั้ง
 บาง คราว ก็ ได้ เสด็จ ประ พาศ ที่ หาค เกาะ ขาม
 ย่าง ตลอด จน สิ้น รัช กาล

ครั้น ใน รัช กาล ๒๕๒๖ นี้ ก็ได้ เสด็จ
 พระ ราช คำ นิธิ ประ พาศ เป็น ที่ พัก ระยะเวลา
 เวลา เสด็จ พระ ราช คำ นิธิ หัว เมือง ผัง ทเล
 ควัน ออก เหมื่อน อย่าง เช่น พระ บาท สมเด็จ
 พระ จอม เกด เจ้า อยู่ หัว ได้ เสด็จ พระ ราช คำ นิธิ
 อยู่ แต่ ก่อน นั้น เหนือ ๗ แดง ได้ ทรง ปฏิสังขรณ์
 พระ อุโบสถ กุฎี เสนา คน ใน พระ อาราม
 ซึ่ง พระ บาท สมเด็จ พระ จอม เกด เจ้า อยู่ หัว ทรง

สร้าง ไว้ ที่ ซ้ำ รุก บรึก ทัก ฟัง ไป ให้ คง ที่
 เปน ปกติ เหนือ ๗ คาม สม คว

ภายหลัง มา การ ค้า ขาย ใน กอง กัย ษา ๗
 ประเทศ เจริญ ขึ้น มี เรือ ไป มา รับ ขึ้น ทัก สิ้น ค้า
 มาก ถ้า เปน เวลา คณ ลม จอ ตรี ลำ เลียง
 สิ้น ค้า ที่ นอก สิ้น คณ ไม่ สด กว จึง ได้ มา ทอ ก
 ที่ เกาะ สี ซึ่ง นี้ มี เรือ กลไฟ ๓ กว เรือ ลำ เลียง
 สิ้น ค้า มา รับ ขึ้น ทัก ขึ้น เรือ ใหม่ อา ไศ รม ยิง คณ
 ลม ได้ สด กว เกาะ สี ซึ่ง จึง ได้ เปน ท่า ที่ เรือ
 ต่าง ประเทศ ไป มา มาก ขึ้น จึง ไบรค เกด เจ้า
 ให้ ตรี วร ทำ แผน ที่ ห้วย ริง ๕ แดง ตรี วร ศิลา ใน น้ำ
 ตาม ทาง ที่ เรือ จะ เติบ ไป มา โดย ลเฉียบ ค ใน คำ บด
 ซึ่งมี ศิลา เปน ที่ นำ กตัว เรือ จะ ไบรค ก็ ไบรค
 เกด เจ้า ให้ สิ้น ทุน เหล็ก มา ทอ กไว้ ให้ เปน ที่ คม าย
 ครั้น เมื่อ ๒๕๒๖ เสด็จ ๑๒๔๑

เสด็จ พระ ราช คำ นิธิ ออก มา ทอ ก พระ แเน ตรี วร
 ทุน เหล็ก ตลอด ลง ไป จนถึง เกาะ ล้าย

ครั้น เมื่อ ๒๕๒๖ ๑๒๕๐
 สมเด็จ พระ เจ้า ลูก ยา เขอ เจ้า พ้าม ทาว ตรี วร
 ทรง พระ ประ ชวร หมอ เห็น ว่า ควร จะ ได้ เสด็จ
 ไป ประ ทับ อยู่ ใน ที่ ซึ่ง ได้ ภา กาศ ทเล จึง ไบรค
 เกด เจ้า ให้ พระ ยา ภา สกร วงษ์ จาง วาม มหาค เล็ก
 เปน คัน เจริญ เสด็จ สมเด็จ พระ เจ้า ลูก ยา เขอ
 ออก มา ประ ทับ อยู่ ที่ เรือ น ของ หลวง ซึ่ง เปน
 ที่ ฝรั่ง เข้า ซึ่ง ตั้ง อยู่ ติด ต่อ กับ เขต วัค สมเด็จ
 พระ เจ้า ลูก ยา เขอ เสด็จ ออก มา ประ ทับ อยู่ ครั้ง นั้น
 เปน เวลา เก็ด ๒๕๒๖ ๑๒๕๐

ครั้น ถึง ๒๕๒๖ ๑๒๕๐ พระ นาง เจ้า เสาว ภา ฝั่ง ศรี
 พระ วรร ราช เทวี ทรง พระ ประ ชวร ได้ ทรง กระ ตก
 หมอ ได้ ประ กอบ ยา ฉวย รักษา พยา ฆาต ใน
 กวง เทพ ๑ หลาย เวลา พระ อาก าร ก็ ไม่ คลาย

นี้ มีการ ตัดถนนต่าง ๆ หลายถนน ที่
 เป็นถนนสำคัญคือ ถนนอัมฎางค์กว้าง ๔ วา
 ยาวตั้งแต่ ทพานอัมฎางค์ ไป ตามชายทะเลถึง
 ท่าเทววงษ์เลี้ยวไป ทถนนวิคมาทาง ๓๔ เส้น
 ๖ วา ถนนเสาวภากว้าง ๔ วา ยาวแต่ที่
 แยกจากถนนอัมฎางค์ไป ทช่องอิศริยาภรณ์
 ทาง ๒๔ เส้น ๓ วา ยังถนนใหญ่ น้อย อีก
 หลายสาย มีถนน วิจิราวุธ ถนนจักรพงษ์
 แลถนนสายสวัสดิ เประต้น แลทรงสร้าง
 วรรณชินที่ไร่บน เพื่อเป็นที่เที่ยวของผู้ที่มา
 อยู่รักษาตัวในเกาะนี้ ตกแต่ง สนามแลถ้ำ
 เชิงผาร่มไม้ แลปลูกอาคารที่พักพร้อมเสร็จ
 บริบูรณ์ พระราชทานชื่อว่า อัมฎางค์วัน
 การทั้งปวงนี้ โปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระ
 เจ้าอินทยาเชอ เจ้าฟ้าภาณรังษีสว่างวงศ์
 กรมพระภาณพิทักษ์วงศ์วรเขต เประแม่กองขึ้น
 บ้านให้ พระบรมวงษานวงษ์ แลข้าราชการ
 ที่ตามเสด็จ พระราชดำเนิน ในคราวนั้น ระดม
 กัน เปน นายบ้าน ทำการ โดยถ้วน ครั้นแล้ว
 สำเร็จ โปรดเกล้าฯ ให้ มีการฉลอง แล
 เข็ดสถานต่างๆ เปนการรื่นเริง พระราชทาน
 ชื่อ ยอดเขา เนินผา ถ้ำ เรือร่มไม้แลสถาน
 ต่างๆ เหล่านั้น ตามชื่อผู้ที่ให้ ฉลองพระเศว
 พระคุณ แลได้ โดยเสด็จ พระราชดำเนิน ใน
 ครั้งนั้นทั่วกัน ในการฉลองสถานต่างๆ
 ครั้งนั้น ทรงพระกรุณา โปรดเกล้าฯ พระ
 ราชทาน สิ่งของ เครื่องเรือน เครื่องใช้
 เครื่องบริโภคน้ำ แลเครื่องมือทำการ แก่
 ราษฎร ชาวเกาะสี่ซังนี้ ตามรายครัว ครัว ทก
 ครัว รวมคนในคราวนั้น ๘๖ ครัว เสด็จ
 ประทับอยู่ ๒ เดือน ถึงเดือนกนิยายน เสด็จ

พระราชดำเนินกลับกรุงเทพฯ โปรดเกล้าฯ
 ให้พระยาสมุหุธานุรักษ์ว่าจ้างทำถนนอัมฎางค์
 ต่อไป ทลออกจนถึง ท่าภาณรังษี ยาวอีก
 ๒๐ เส้น ๑๕ วา
 ครั้นวันที่ ๕ เมษายนรัตนโกสินทร์ ๒๓๖๖
 เสด็จ พระราชดำเนิน ออกมา ประทับ ณเกาะ
 สี่ซังในครั้งนั้น นับเประครั้งที่ ๔ ได้ โปรด
 เกล้าฯ ให้ทำการก่อสร้างขึ้นอีกหลายอย่าง
 คือ ขยายรั้วค่ายออกไป จนถึงหาดคลอง
 เกี้ยวชม แลสร้าง วรรณ ในพระราชฐาน
 ตกแต่งเนินเขา วงเวียนคั่น ปลูกต้นไม้ต่างๆ
 แลทำพระตำหนักน้อยใหญ่ แล โปรดเกล้าฯ
 ให้ชุกช่อ สำหรับรับน้ำฝนซึ่งไว้ ใต้ ใต้ กิน
 อยาบแลรดต้นไม้หลายย่อ ทำรางกั้นน้ำ
 ให้ไหลมาลงในช่อให้น้ำจืดมีพอก ที่จะไม่
 ให้ต้องลำบากตั้งแต่ก่อน แล โปรดเกล้าฯ
 ให้เชิญรอยพระพุทธรูปจำลอง เปนของ
 โบราณ ซึ่ง พระเจ้าอินทยาเชอ กรมหมื่น
 ค่างราชานุภาพนำมาจากที่พททศกยา ใน
 ประเทศอินเดียนี้ มาประดิษฐานไว้บนไหล่
 ศกยาศิระ แห่งเขายอด พระจุลจอมเกล้า
 เพื่อให้ เปนที่สักการบูชาแก่มหาชนผู้ที่ จะมา
 ณะเกาะนี้ ในสมัยฤดูร้อน ดันเป็นจุดที่ จะ
 ใต้ พักผ่อน ออกมาเมื่มีการ
 ส่วน การ พระอาราม วัดอัมฎางค์นิมิตร์นั้น
 พระเจ้ายุโธสถแล้วสำเร็จ จึง โปรดเกล้าฯ
 ให้ อารามนาพระสงฆ์มาประชุม ในพระเจ้ายุ
 โธสถ ทรงถวายประกาศ พระราชทานที่
 เขตพระอุโบสถนั้นเป็นที่วิสังคามสีมา เปลี่ยน
 ที่ พระอารามเต็มเสร็จแล้ว ภายหลัง ทรงพระ
 ราชดำริที่ว่า แต่เดิมเมื่อทรง พระราชดำริ

สร้าง วัด อัมมวงศนิมิตร์ ขึ้น เป็น ที่ โกลี โศจร
 คำม เพราะ หมู่บ้านตั้ง อยู่ใน ที่ โกลี ยักนี้
 หมู่บ้าน ยัก ไป ตั้ง ห่าง จาก พระ อาราม ย่อม
 เป็น ที่ ลำบากแก่ พระ สงฆ์ ที่ จะ เทียว โศจร
 แลวงหา บิณฑบาต จึง ทรง พระราชดำริ ที่ ว่า
 ที่ เจริญ เขา ยอก พระ รุดจอม เกล้า บ้าน ทล เป็น
 ที่ โกลี หมู่บ้าน แล ไม่ เป็น ที่ สูง เป็น ไชยภุม
 ก็ สมควร จะ เป็น พระ อาราม จะ เป็น ที่ สวดก
 สบายแก่ พระ สงฆ์ ที่ จะ อยู่ อาศัย จึง โปรด
 เกล้า ให้ กำหนด ที่ ซึ่ง จะ สถาปนา พระ อาราม
 ขึ้น ใหม่ ทรง พระราชอุทิศ ที่ ซึ่ง จะ ตั้ง พระ
 อุโบสถ เป็น ที่ วิสุตคาม สิม่า ส่วน ที่ พระ เจกีย
 อุโบสถ วัด อัมมวงศนิมิตร์ นั้น ก็ ให้ คง เป็น
 ของ สงฆ์ อยู่ ไม่ เลิก ถอน

หนึ่ง พระ นาง เจ้า พระ วรราช เทวี ได้ ทรง พระ
 ศรัทธา สร้าง โรงเรียน ที่ ข้าง ถนน อัมมวงศ์ ทรง
 ยาน มา ทาน ครี สำหรับ เด็ก ราษฎร ชาว เกาะ
 นี้ ได้ เสร็จ เรียบ การ แล้ว สำเร็จ โปรด เกล้า
 ให้ มี การ ถอดลง แล้ว พระ ราช ทาน ชื่อ ว่า
 โรงเรียน เสาวภา ตาม พระ นาม แห่ง พระ วรราช
 เทวี ผู้ เป็น เจ้า ของ โรงเรียน นั้น

ใน เวลา ที่ เสกข์ พระ ราช คำ เนิน ออก มา ประทับ
 อยู่ ครั้ง นี้ เป็น สมัย ที่ พระ นาง เจ้า พระ วรราช
 เทวี ทรง พระ ครรภา โกลี จะ ถึง กำหนด
 ประสูติ จึง ทรง พระ ราชดำริ ที่ ว่า ที่ เกาะ
 ลี ซึ่ง นี้ เป็น ที่ อากาศ ดี มี ภูมิสถาน
 เป็น ที่ สบาย ควร จะ ตั้ง พระ ราชฐาน ให้ มี น้ คง
 เช่น ที่ ประทับ ใน กุ รือณ แล ต่อ ไป ภาย หน้า การ
 คำ ชาย เจริญ ยิ่ง ขึ้น ที่ เกาะ นี้ จะ ต้อง เป็น ที่
 สำคัญ แห่ง หนึ่ง ของ ทรง สยาม เพราะ เป็น
 ท่าเรือ ใหญ่ ได้ อาศัย ราษฎร ยี่ สิบ คำ พระ

ราชฐาน ที่ เกาะ นี้ ย่อม จะ เป็น พระ ราชฐาน
 สำคัญ แห่ง หนึ่ง เหมือน ตั้ง ว่า เป็น พระ นคร
 ที่ สมเด็จ พระ เจ้า แผ่นดิน เสกข์ พระ ราช คำ เนิน
 มา ประทับ เจริญ พระ ราช อธิบาย ใน กุ รือณ
 ไม่ เป็น ที่ ควร รังเกียจ อมิต ใน การ ที่ จะ
 ประสูติ ใน ที่ เกาะ นี้ เลย เมื่อ สมเด็จ พระ เจ้า
 ลูก เสด็จ ประสูติ แล้ว ก็ จะ ได้ พระ ราช ทาน
 นาม พระ ราชฐาน นี้ ให้ ตั้ง กับ พระ นาม แห่ง
 สมเด็จ พระ เจ้า ลูก เสด็จ ประสูติ ให้ ปรากฏ ไว้ สืบ
 ไป ภาย หน้า ด้วย

ครั้น หนึ่ง ที่ ๕ กรกฎาคม รัตน โกสินทร์
 ศก ๑๑๑ เวลา สิบ ๕๓ นาที ได้ ศึกษาร มทา
 มงคล สมัย อัมมวงศ พระ นาง เจ้า พระ วรราช เทวี
 ประสูติ พระ ราชกุมาร ณ พระ คำ หนัก มรกฎ สุทธิ
 ใน พระ ราชฐาน นี้

ครั้น หนึ่ง ที่ ๘ กรกฎาคม เป็น วันที่ ค่ำ รม ๓
 แห่ง พระ ประสูติ กาล ได้ โปรด เกล้า ให้ มี การ
 สมโภช ๓ วัน ตาม ขัตติยราช ประเพณี

ใน ระหว่าง นั้น ต่อ มา ก็ ได้ โปรด เกล้า ให้ เร่ง
 ทำ การ ใน สถานที่ ต่าง ๆ ซึ่ง พรรณา มา แล้ว
 นั้น เพื่อ จะ ให้ แล้ว ทน การ สมโภช เดือน
 สมเด็จ พระ เจ้า ลูก ยาว เสด็จ สรรพการ ทั้ง ปวง
 ที่ โปรด เกล้า ให้ ทำ ใน ครั้ง นี้ ทรง พระ กรุณา
 โปรด เกล้า ให้ สมเด็จ พระ เจ้า น้อง ยา เสด็จ
 เจ้า ฟ้า ภาณรังษี สว่าง วงษ์ กรม พระ ภาณ พันธุ
 วงษ์ วรเทศ เป็น แม่ กอง พระ เจ้า น้อง ยา เสด็จ
 กรม ทมึน สรรพสาคร ศฤกษ เป็น นาย ข้าง ผู้
 ให้ แบบ อย่าง พระ ยา ชลย ทช โยชินทร์ เป็น
 กงษี จ่าย สิ่ง ของ พระ ยา สม ท บุราณ ฤกษ์
 เป็น กงษี จ่าย เงิน แล จ้าง จิน ลุก จ้าง แม้ง ขึ้น
 นำ ที่ ให้ พระ บรมวงษา วงษ์ แล ข้าราชการ ที่

ตามเสด็จ พระราชดำเนิน รวม ถิ่นเป็น นาย
กำน ทำการเหมือนครั้ง ก่อน แล้ว สำเร็จ

ครั้น ๓๑ ธันวาคม ๒๔๖๑ สิบห้าค่ำ รัตนโกสินทร์
ศก ๑๑๑๑ เป็นวัน เริ่ม การสมโภชเดือน แด
การ ก่อ พระฤกษ์ พระที่ ๒ ๒ องค์ นี้ แด ในการ
พระราชทาน นาม แก่ พระราชธิดา นี้ รวม กับ
เช่น สาม พระฤกษ์ บันตนาถ กำน ทั้งปวง ใ้
รับ พระราชทาน รางวัลพร้อม กับ แด เป็นวัน
ที่ พระนาง เจ้าพระ วรราช เทวี ทรง จาก พระ
ราชทาน นาม ถ้า เสวยภาควัย

๓๑ ธันวาคม ๒๔๖๑ เวลาบ่าย พระสงฆ์ฝ่าย
คณะ ขรรคมยุคิกนิทาย ๑๐ รูป เจริญ พระพุทธรูป
ณ พระตำหนัก มรณกุศล ใน การ สมโภชเดือน
พระสงฆ์ฝ่าย คณะ มหานิกาย ๑๐ รูป เจริญ
พระพุทธรูป ใน การ ก่อ พระฤกษ์ ณ สถานที่

๓๑ ธันวาคม ๒๔๖๑ เวลาเช้า ๑ โมง
กับ ๕๖ นาที ได้ พระฤกษ์ พระบาท สมเด็จพระ
พระเจ้า อยู่หัว ได้ มี พระบรมราชโองการ
การเสด็จ เสด็จไป ประกาศ การสร้าง พระที่นั่ง แด
พระราชธิดา นี้ แล้ว ไป ประกาศ แล้ว ให้ เจ้า
พนักงานเสด็จ ของ แด ทรง เสด็จ พระราชธิดา นี้ ซึ่ง
พระราชทาน โดย มี สมเด็จพระ เสด็จ
พระราชทาน แด สมเด็จพระ เจ้าลูกยาเธอ นี้
ให้ เรียกว่า พระจุฑาธุชราชฐาน แล้ว ให้
ทรง วงศ์ลาฤกษ์ ซึ่ง มี เจ้า คำประกาศ นี้ เสด็จ
ที่ อัน จะ ใ้ ก่อ พระที่ ๒ ๒ องค์ นี้ พระราชทาน
นาม แก่ พระที่ ๒ นี้ว่า พระที่ ๒ มี ชาติ ตรี
โรจน์ แด ทรง วงศ์ลาฤกษ์ บัณฑิต บัณฑิต ใ้
ซึ่ง เป็น อริย ฤกษ์ พร้อม กับ พระราชพิธี สงฆ์
พรหมณ์ ซึ่ง เป็น พระราชประเพณี แด
โบราณ มา

ในเวลาบ่าย จะ ได้ ตั้ง ขยาย ศรี ทอง เงิน
แก้ว สมโภช สมเด็จพระ เจ้าลูกยาเธอ อัน จะ
ได้ พระราชทาน พระนาม ใน ภายหน้า ว่า สมเด็จพระ
เจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าจุฑาธุชราชฐาน สยาม
มาชิปยุปมนตรี จพิเลภรณ์ราชวโรรส อภิศัย
ยศ อภิชาติพิสุทธิ์ ไทวปายนุทคนศักดิ์
วิบูลดิษณ วิลาศ มหามกุฏราชพงษานุพัทธ์
จิ๋วธรรม ผลพรพิสัยสุ มหิศร ราชกุมาร

จึง ทรง พระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ จาก
คำ ประกาศ แด พระราช กิ่ง ตรี อภิชาติ จุ ใ้
ศิลาพระ ฤกษ์ แด ได้ มี พระบรมรูป พระบาท
สมเด็จพระ เจ้า อยู่หัว แด พระรูป สมเด็จพระ บรม
ราชเทวี พระวรราชเทวี พระ อรรคชายาเธอ
กับ ทั้ง พระรูป สมเด็จพระ บรมโอรสาธิ ราช แด
สมเด็จพระ เจ้า ลูกยาเธอ ตลอด พระ องค์ เพื่อ
เป็น ที่ เสด็จ แด พระ บรมราช ฤกษ์ อัน ได้ ทรง
ประดิษฐาน พระจุฑาธุชราชฐาน แด พระที่นั่ง
มี ชาติ ตรี โรจน์ นี้ แด ได้ ทรง เริ่ม ข้าง เคา
สี่ ซึ่ง นี้ ให้ เจริญ อีก พระรูป สมเด็จพระ เจ้า อยู่
ยาเธอ เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่าง รมย์ กรมพระ
ภาณุพันธุวงษ์วรเดช ผู้ เสด็จ แม่กอง ทำการ
ณ เคา นี้ แด รูปคน แด สถานที่ ต่างๆ ซึ่ง
เป็นที่ สำคัญ ใน เคา แด รูป เคา สี่ ซึ่ง กิ่ง
ที่ เสด็จ อยู่ ใน รัช ตรี กับ ทั้ง หนังสือ พิมพ์
ราชกิจจานุเบกษา อัน เป็น หนังสือ พิมพ์ ราชการ
แด หนังสือ พิมพ์ ภาณุมาศ ฤกษ์ ที่ ออก จำหน่าย อยู่
ใ้ เคา กิ่ง เคา อัน นี้ ที่ เคา ถึง การเสด็จ
พระราชดำเนิน มา ประทับ อยู่ ที่ เคา นี้ อัน จุ ใ้
กับ ทั้ง ทอง เงิน แด เข็ม ทอง แด ซึ่ง ใช้ อยู่ ใน
รัช ตรี นี้ เพื่อ ให้ ประกาศ ใ้ สืบ ไป เคา ภายหน้า
แต่ ณ วัน พนม สร้อยคติกาล วันที่ ๓๐ สิงหาคม

รัตน โกสินทร์ ศักดิ์ ๑๑๑ จักรวรรดิกาล เดือน
ธันวาคม เป็นเดือนที่ ๔ ซึ่งนับแต่ต้นฤดูหนาว
ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ๑๒๕๔ เป็นปีที่
ที่ ๒๕ ฤกษ์วันที่ ๘๖๗๔ ในรัชกาลมีคดียุติกัน

พระราชนามเครื่องราชอิสริยาภรณ์

ด้วยทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้กรม
มหาดไทย ส่งเครื่องราชอิสริยาภรณ์ไปพระ
ราชทาน ข้าราชการ แลเจ้าลาว ซึ่งรับ
ราชการในการทัพ ครั้งพระยาสุรศักดิ์มนตรี
เป็นแม่ทัพสืบ

เครื่องราชอิสริยาภรณ์ช้างเผือก พระราชทาน

๑ พระยานนทบุรี ศรีเกษศราราม ผู้ว่า
ราชการเมืองนทบุรี นิภาภรณ์ ๑

๒ พระศรีเทพชาติ กรมการเมืองพิไชย
ภูษนาภรณ์ ๑

๓ หลวงภักดีวิเศษ ผู้ช่วยราชการเมือง
พิชิตร์ ทิพยาภรณ์ ๑

๔ หลวงอินทรรักษา ปลัดเมืองนครพิชัย
ทิพยาภรณ์ ๑

๕ หลวงเจริญ กรมการเมืองเขียงคาน
ทิพยาภรณ์ ๑

๖ เจ้าคำแหง เมืองนครหลวงพระบาง
ทิพยาภรณ์ ๑

๗ เจ้าภุมมา เจ้ากรมฝัฟาย เมืองนคร
หลวงพระบาง ทิพยาภรณ์ ๑

๘ เจ้าคำปาน เจ้ากรมฝัฟาย เมืองนคร
หลวงพระบาง ทิพยาภรณ์ ๑

๙ แสนศรีราชโกษา เจ้ากรมฝัฟาย
เมืองนครหลวงพระบาง ทิพยาภรณ์ ๑

เครื่องราชอิสริยาภรณ์มงกุฎสยาม พระราชทาน

๑๐ พระศรีอัครชาติ ผู้ว่าราชการเมืองเขียง
คาน มณฑลนาภรณ์ ๑

๑๑ พระยาอินทรวงษา เมืองเขียงคาน
มณฑลนาภรณ์ ๑

๑๒ พระวิจิตรศิริ ผู้ว่าราชการเมืองคานนา
ภทราภรณ์ ๑

๑๓ เจ้าสรียวรมย์ เมืองน่าน ภทราภรณ์ ๑

๑๔ เจ้ากล้า เจ้ากรมกรมแสง เมือง
นครหลวงพระบาง ภทราภรณ์ ๑

๑๕ พระพลสงคราม เมืองพิไชยภทราภรณ์ ๑

๑๖ พระยาไชยประเสริฐ เมืองแพร่
วิจิตรภรณ์ ๑

๑๗ หลวงมหาดไทยเมืองน่าน วิจิตรภรณ์ ๑

๑๘ เจ้าน้อยคำเควอ เมืองน่าน
วิจิตรภรณ์ ๑

๑๙ เจ้าน้อยมหาพรหม เมืองน่าน
วิจิตรภรณ์ ๑

๒๐ เจ้าน้อยมหาธรรม เมืองน่าน
วิจิตรภรณ์ ๑

๒๑ เจ้าพรหมมา เมืองน่าน วิจิตรภรณ์ ๑

๒๒ หลวงภูมเมือง กรมการเมืองตาก
วิจิตรภรณ์ ๑

๒๓ เจ้าทองจันทร์ เมืองนครหลวงพระบาง
วิจิตรภรณ์ ๑

๒๔ เจ้าสุวรรณคำ เจ้ากรมมหาดเล็ก เมือง
นครหลวงพระบาง วิจิตรภรณ์ ๑

๒๕ นายสัมฤทธิ์ ขตร พระศรีอัครชาติ เมือง
เขียงคาน วิจิตรภรณ์ ๑

ในประกาศนียบัตร ลงวันที่ ๑๓ มิถุนายน ๑๑๑